

วิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อพัฒนาการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม
กรณีศึกษา วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

Research and publicize the work of a temple whose objectives were to
improve educational standard and to disseminate the Dhamma
Case Study: Khao Budha Khodom Temple, Sri Racha District,
Chonburi Province

ดร. สมหมาย แจ่มกระจ่าง*
พระพงษ์ สูดประเสริฐ**

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง วิจัยและส่งเสริมวัดเพื่อพัฒนาการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรม: กรณีศึกษา วัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับประชาชน 2. เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและวิธีปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาแก่คนทั่วไป 3. เพื่อสร้างเครือข่ายเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดเขาพุทธโคดม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในพื้นที่กรณีศึกษา คือวัดเขาพุทธโคดม ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ โดยมี

วิธีการวิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้ 1. ศึกษาความต้องการ ด้านศาสนาธรรมของประชาชน ด้วยการประชุมเสวนา สังเกต และสรุปผลความต้องการของคณะผู้วิจัย กับประชาชน พระภิกษุที่เป็นผู้สอนศาสนาธรรมแผนกต่าง ๆ และผู้บริหารวัด 2. การพัฒนาหลักสูตรตามเงื่อนไขพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับประชาชน 3. การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 4. การสรุปและปรับปรุงหลักสูตรและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยใช้หลักสูตรที่สร้างขึ้นมาสำหรับวัดเขาพุทธโคดม สรุปผลควรค่าแก่ผลงานวิจัยครั้งนี้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดภาควิชา การศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ 7 ว. สำนักงานการปฏิบัติหน้าที่ จังหวัดฉะเชิงเทรา

1. กระบวนการเรียนรู้พุทธศาสนา ที่เหมาะสมกับประชาชนมีสาระสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1.1 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้อะไร พระพุทธศาสนา ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัย

1.2 การนำหลักสูตรมาใช้กับประชาชน วิทยากร และวิทยากรซึ่งเป็นผู้ใหญ่ก่อนต้น

1.3 การสรุปผลการเรียนรู้ และหลักสูตรเพื่อใช้พิจารณากระบวนการเรียนรู้ และหลักสูตรเพื่อใช้กับกลุ่มผู้เรียนต่อ ๆ ไปและพิจารณาเครือข่ายเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดเขาพุทธโคดม

2. ได้หลักสูตรสัมมนาเชิงปฏิบัติ การพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่” เป็นหลักสูตรเฉพาะของวัดเขาพุทธโคดม เพื่อเผยแผ่ศาสนาธรรมสำหรับประชาชน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจในการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

3. แนวทางการสร้างเครือข่ายเผยแผ่ศาสนาธรรม โดยการจัดตั้งองค์กรเครือข่ายพุทธมามกะวัดเขาพุทธโคดมขึ้น มีการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

Abstract

A research on a study in order to publicize the work of a temple whose objectives were to improve educational standard and to disseminate the Dhamma

Case study: Khao Buddha Khodom Temple, Sri Racha District, Chonburi Province. Objectives 1. To revise the curriculum and Dhamma learning management process so as to make it appropriate to layman. 2. To present the Buddhist way of

practice to people in general. 3. To establish the Khao Buddha Khodom Temple network of Dhamma dissemination. This research was a workshop at the temple being studied which had been chosen by the National Education Commission. The research process included : 1. Study the people’s Dhamma need by means of holding a meeting, associating, observing and summarizing the need to the monks who were to teach Dhamma and the management. 2. Revise the curriculum of Buddhist learning to suit the people’s need. 3. Hold a workshop to make the curriculum applicable to Dhamma learning. 4. Summarize and improve the curriculum as well as establish a learning network from the curriculum made for Khao Buddha Khodom Temple.

The Outcomes are as the follow:

1. The workshop curriculum, “Buddhist for the New Generation”, was designed for the Khao Buddha Khodom Temple, to be used for the Dhamma dissemination for early adults.

2. It was found that the common Buddhist practice in daily life for the new generation : “The Buddha Khodom Way” was composed of three categories :

2.1 Stick to the Lord Buddha, the Dhamma, the monks, practice meditation and be kind.

2.2 Participate in religious holiday activities, be restrained from alcoholic drink.

2.3 Be restrained from defilement by being generous whenever possible.

3. There was a means to establish Buddhist dissemination network which was to be done

by establishing the Khao Buddha Khodom Temple organization of Buddhist network underlying by the curriculum prepared.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาหลักประจำชาติ ไทยมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันนี้ ซึ่งวัดก็เป็นสถาบันหลักแก่พุทธศาสนิกชนมาเป็นเวลานาน เช่นเดียวกัน วิถีชีวิตของสังคมไทย วัฒนธรรม การดำรงชีวิต ปรัชญาชีวิตของคนไทย จึงถูกหล่อหลอมมาจากรากฐาน แห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ โดยวัดเป็นสถาบันหลักในการถ่ายทอดความรู้ หลักธรรม และแหล่งกิจกรรมของชุมชนและสังคมมา โดยตลอด ซึ่งในปัจจุบันนี้วัดมีภารกิจหลักตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 15 ตรี ได้กำหนด อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมไว้ 5 ประการ และบ่งชี้บทบาทภารกิจหน้าที่ ของคณะสงฆ์ไทย ไว้อย่างน้อย 6 ประการ คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณูปการ แต่ปัจจุบันนี้ วัดจะมีบทบาทในบางภารกิจลดน้อยลง เช่น ด้านการศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนาธรรม เพราะมีสถาบันอื่น เข้ามามีบทบาทในสังคมแทนไปบ้าง เช่น โรงเรียน สายสามัญในระดับต่าง ๆ ที่ภาครัฐและเอกชน จัดขึ้นอย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตาม วัดก็ยังจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ทั้งเพื่อศึกษาเชิงลึกด้านปริยัติธรรม แผนกนักธรรมและบาลี และการศึกษาด้านปริยัติธรรมแผนกสามัญเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้ศึกษา

มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการอ่านและเขียน พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในหลักพระธรรมวินัยเป็นอย่างดี

สำหรับการจัดการศึกษาด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีนี้ วัดในพระพุทธศาสนาต้องเป็นสถาบันหลักที่ให้ความรู้ในสังคมไทย เพราะไม่มีสถาบันใดที่จะให้ความรู้หรือแบ่งเบาภารกิจด้านนี้ไปอย่างด้านปริยัติธรรมแผนกสามัญ เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ความสามารถในหลักธรรมและ การใช้ภาษาบาลีได้เป็นอย่างดี ดังที่ พระมหาจรรยา สุทธิญาณ (2546) กล่าวว่า หากจะเรียนวิชาชั้นสูง ก็เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถแตกฉานในการใช้ภาษาบาลี ทั้งอ่าน เขียน แปล เพื่อนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการค้นคว้าศึกษาหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่จารึกไว้เป็นภาษาบาลีได้อย่างลึกซึ้ง เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีทั้งหมดล้วนเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับพระสูตรและพระสาวก การดำเนินชีวิตที่สะอาดบริสุทธิ์ที่เรียกว่าพรหมจรรย์ หลักธรรมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อันเกี่ยวข้องกับทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสันติ การพัฒนาชีวิต เป้าหมายของการพัฒนาชีวิต เป้าหมายของการพัฒนาชีวิตเพื่อชนกิลเลสและสอດไถ้ธรรมะลงในชีวิต โดยการดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท นอกจากการจัดการศึกษาด้านปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ที่สถาบันวัดมีความเกี่ยวข้องสำคัญโดยตรงแล้ว ยังมีการจัดการศึกษาด้านพระอภิธรรม อีกแผนกหนึ่ง ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ด้านธรรม อันเป็นคำสั่งสอนของ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อจะได้เข้าใจในธรรมะคัมภีร์ ทางพระพุทธศาสนาให้ถูกต้อง และสามารถที่จะนำไปแก้ไขปัญหาคชีวิตของตัวเองเป็นอย่างดี ซึ่งการเรียนพระอภิธรรมนั้น มีผู้สนใจเรียนกันแพร่หลาย ทั้งฆราวาส และพระภิกษุสงฆ์ ความเข้าใจในพระอภิธรรมคัมภีร์นั้นทำให้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในด้านปริยัติธรรมแผนกธรรม และปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้เป็นอย่างดี

ในการเผยแผ่ความรู้ปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี และพระอภิธรรมคัมภีร์นั้น แม้จะยังเป็นภารกิจโดยตรงของวัด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกวัดจะมีความพร้อม และมีศักยภาพที่จะปฏิบัติได้ทั้งหมด บางวัดก็เผยแผ่ปริยัติแผนกธรรมและบาลี บางวัด ก็เผยแผ่พระอภิธรรมเป็นสำคัญ แต่วัดเขาพุทธ โคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นวัดที่มีศักยภาพ และจัดเผยแผ่ปริยัติแผนกธรรมและแผนกบาลี รวมทั้งมีการเรียนการสอนด้านพระอภิธรรมมีความโดดเด่นทั้ง 3 ด้าน มีผู้สนใจจำนวนมากทั้งในสมณเพศ และฆราวาสเข้ามาศึกษาเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยุ้จักกันทั่วไป

การเรียนรู้ศาสนธรรมดังที่กล่าวข้างต้นนี้ ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะเป็นพระภิกษุหรือ บุคคลทั่วไปที่สนใจพระปริยัติธรรมแผนกใดแผนกหนึ่งจริงๆ แต่สำหรับประชาชนทั่วไปแล้วยังได้สัมผัสกับการเรียนรู้ศาสนธรรมน้อยมาก โดยที่วัดเขาพุทธ โคดม อยู่ในชุมชน อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เป็นวัดที่มี องค์ประกอบต่าง ๆ สมควรจัดการเผยแผ่ศาสนธรรมแก่ประชาชนในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมาก จากประชาชนที่มีอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ มาเป็นสังคม

อุตสาหกรรม และสังคมเมืองที่เจริญทางวัตถุอย่างรวดเร็ว กระแสสังคมเปลี่ยนแปลงไปทางด้านวัตถุอย่างมาก มีชีวิตที่มีวัฒนธรรมคิมน้อยลงห่างไกลกับ พระพุทธศาสนามากขึ้น ด้วยเหตุนี้วัดเขาพุทธ โคดม จึงได้รับการพิจารณาจากสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ ในปี 2546 และปี 2547 ให้เป็นวัด กรณีตัวอย่างในการศึกษาวิจัย โดยการวิจัยและส่งเสริมวัด เพื่อพัฒนาการศึกษาและเผยแผ่ศาสนธรรม : กรณีศึกษาวัดเขาพุทธ โคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนธรรมแก่ประชาชนเพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ที่เหมาะสมกับประชาชน
2. เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและวิถีปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาแก่คนทั่วไป
3. เพื่อสร้างเครือข่ายเผยแผ่ศาสนธรรมของวัดเขาพุทธ โคดม จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา มี 2 ด้าน ได้แก่
  - 1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ มีขอบเขตในการสร้างหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาสำหรับคนยุคใหม่ ซึ่งมีวิถีชีวิตแบบคนเมือง มีรายได้หลักจากเงินเดือน มีข้อจำกัดด้าน เวลาในการเรียนรู้และยังมีความต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมกระแสหลัก ต้องการความสุขจากวัตถุ ไม่อดทนพอที่จะปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง กระบวนการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิด

ขึ้นมีเป้าประสงค์ให้คนรุ่นใหม่สนใจใช้พุทธวิธี
ขั้นพื้นฐานอย่างถูกต้องในการพัฒนาตนเอง
ให้มีความเจริญทั้งทางวัตถุและจิตใจ ทั้งนี้ หาก
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในปฏิบัติธรรมขั้นสูงขึ้นไป จะ
ได้รับ คำแนะนำให้ไปฝึกปฏิบัติยังสำนักปฏิบัติ
ธรรมที่เหมาะสมต่อไป

1.2 ด้านการบริหารจัดการ มีขอบเขต
ในการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่าย
พุทธวิธี สำหรับคนรุ่นใหม่ ที่คาดว่าจะป็นองค์กร
จัดการเรียนรู้ภายในวัดเขาพุทธโคดม ที่สามารถ
บริหารจัดการ อย่างยั่งยืน โดยไม่ผูกติดกับบุคคล
จากข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมเสวนา
แล้วนำมาทดลองปฏิบัติในระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อ
วิเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาเท่านั้น มิได้
หวังว่าเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยครั้งนี้แล้ว จะเกิด
องค์กรเครือข่ายการเรียนรู้พุทธวิธี สำหรับคน
รุ่นใหม่ในวัดเขาพุทธโคดมที่สมบูรณ์แต่อย่างใด

2. ขอบเขตพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้มุ่งหวัง
ในการให้บริการแก่ประชากรภายในชุมชน อำเภอ
ศรีราชา จังหวัดชลบุรี และชุมชนใกล้เคียงเท่านั้น
จึงมีความจำกัดอาณาเขตภายในอำเภอศรีราชา
และพื้นที่ใกล้เคียง เท่าที่ประชาชนจะสนใจและ
เดินทางมาได้ โดยสะดวก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ปัจจุบันวัดเขาพุทธโคดม จัดการฝึก
ปฏิบัติธรรม ในรูปแบบการจัดการศึกษา 2 รูปแบบ
คือ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม
อรรถศาสตร์

1. การศึกษานอกระบบ ได้แก่การจัดการ
ฝึกอบรม หรือการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่มีการ
กำหนดหลักสูตรและระยะเวลาดังนี้

1.1. การฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม
แนวคุณแม่ ดร. สิริ กรินชัย เป็นการฝึกหลักสูตร
ใช้เวลา 3 - 10 วันตามที่ผู้จัดกำหนด โดยมีปฏิทิน
การฝึกอบรมรายปี จัดขึ้นปีละประมาณ 28 ครั้ง
เป็นโครงการที่ทางวัดอนุญาตให้กลุ่มคนเข้ามา
ดำเนินการได้ และอีกวิธีหนึ่ง คือการปฏิบัติตาม
แนวของพระครูสาธุกิจจานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัด
เขาพุทธโคดม ใช้วิธี ภาวนาพุทธโศ กำหนด 4
อิริยาบถ เป็นต้น

1.2. การจัดฝึกอบรมพุทธศาสนา
ระยะสั้น เป็นการจัดการฝึกอบรมปฏิบัติธรรม
ที่หน่วยงานหรือสถานศึกษาจัดร่วมกับวัดเขา
พุทธโคดม โดยใช้วิทยากร และสถานที่ฝึกอบรม
พักแรมของวัดเขาพุทธโคดม เนื่องจากมีความ
พร้อมทุกด้าน สะดวกทั้งสถานที่ฝึกอบรม ที่พัก
แรม การคมนาคมและด้านวิทยากร ประกอบกับ
กรมมีภาพลักษณ์เป็นวัดที่ดี ยึดหลักปฏิบัติตาม
พระธรรมวินัยเคร่งครัด จึงมีสถานศึกษาหลาย
แห่ง มีครู อาจารย์ นักศึกษา นักเรียน เข้าอบรม
ปฏิบัติธรรมระยะสั้นกันปีละหลาย ๆ ครั้ง

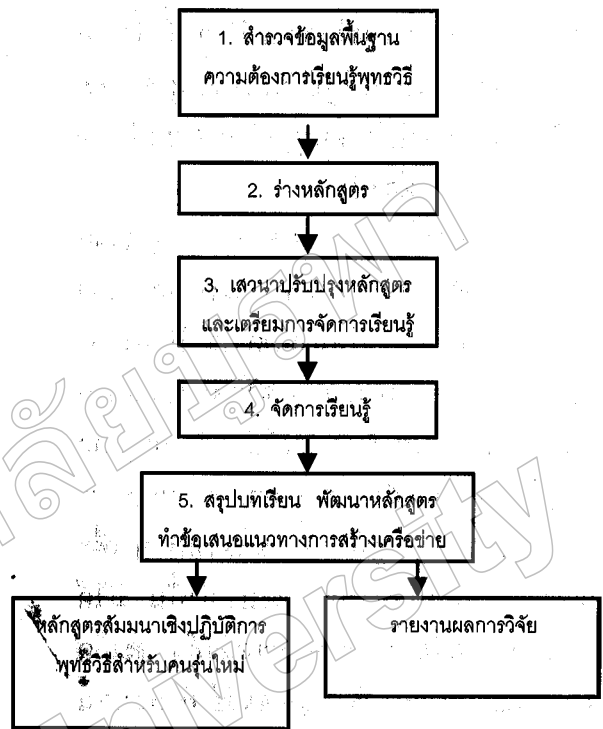
2. การศึกษาตามอรรถศาสตร์ เป็นการ
แนะนำ วิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่ผู้สนใจ
ในลักษณะมาพักแรมปฏิบัติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่
ผู้มาฝึกปฏิบัติ เป็นอุบาสิกา หรือแม่ซื้อประจำ
บางคนนุ่งห่มผ้าขาว เข้าพักค้างแรม เพื่อปฏิบัติ
ธรรมที่วัดเขาพุทธโคดมนี้ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
ตามที่สมัครใจ

แม้ว่าระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาได้มี
ผู้เข้าฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน
ในวัดเขาพุทธโคดม ประกอบกับวัดเขาพุทธโคดม
พิจารณาเห็นจำสมควรจัดโครงการฝึกอบรมโดย
มีหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้
เหมาะสมกับคนยุคใหม่ ซึ่งเป็นคนหนุ่มสาวใน

วัยเรียนและวัยทำงาน ขาดโอกาสศึกษาอบรมทางด้านพระพุทธศาสนา ประกอบกับได้รับकरสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกศ) จึงได้จัดทำโครงการวิจัยพัฒนาการศึกษาขึ้น โดยการพัฒนาโครงการ "พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่" ขึ้น ใช้หลักการจัดการศึกษาเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ หลักการจัดการศึกษสำหรับผู้ใหญ่ หลักการจัดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ หลักการจัดการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของ โนลต์ (Knowles 1978, p. 31) ที่สรุปไว้ว่า การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ ควรมี องค์ประกอบ คือ 1) ผู้ใหญ่จะต้องมีความต้องการและความสนใจ 2) ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง กับชีวิตของผู้ใหญ่ (3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ ของผู้ใหญ่แต่ละคน 4) ผู้ใหญ่ต้องเป็นผู้นำตนเอง ในการเรียนรู้ และ 5) ความแตกต่างของแต่ละบุคคลจะต้องคำนึงถึง เช่น ความสามารถที่แตกต่างกัน (Pace of Learning) และโดยหลักการจัดการศึกษาเพื่อชุมชนควรมีกระบวนการจัดการศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้ คือ (สมหมาย แจ่มกระจ่าง, 2538 หน้า 21 - 27, มาเรียม นิลพันธุ์ และศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, 2542, หน้า 13 - 14)

- 1) การสำรวจความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม
  - 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
  - 3) การกำหนดเนื้อหาสาระการฝึกอบรม
  - 4) การดำเนินการและเทคนิคการฝึกอบรม
  - 5) การประเมินผลการฝึกอบรม
- คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่างๆ ของวัดและองค์ประกอบอื่นเช่น ประชาชน อาชีพ

ฐานะ อายุ และวิถีชีวิตประจำวันแล้ว จึงได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย

การดำเนินงาน
 คณะดำเนินงานโครงการพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ ได้รับความร่วมมือในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตลอดจนกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จากบุคคลหลายสาขา เช่น มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา โรงเรียนคาราสุมพร อำเภอสัตร์ราชา วัดโนนรมย์ อำเภอสัตร์ราชา วัดถ้ำ ขายปรัก อำเภอกะสิขัง วัดราษฎร์ศรัทธา (ท้ายคอน) อำเภอเมือง และวัดหน้าเขาบ่อข่าง อำเภอเมือง เป็นต้น ทั้งนี้มีกระบวนการสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็น ขั้นตอนดังนี้

1. คณะที่ปรึกษา และผู้รับผิดชอบโครงการร่างหลักสูตรจัดการเรียนรู้

2. นักวิจัยสำรวจข้อมูลความต้องการ
โครงการพุทธวิธี

3. จัดเสวนาคณะที่ปรึกษา ผู้รับผิดชอบ
โครงการผู้ทรงคุณวุฒิ และวิทยากร กระบวนการ
ปรับปรุงหลักสูตร และเตรียมการจัดการเรียนรู้

4. สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง พุทธวิธี
สำหรับคนรุ่นใหม่ ตามหลักสูตรที่กำหนด

5. จัดเสวนาคณะกรรมการดำเนินงาน
โครงการ สรุปบทเรียน ได้หลักสูตรที่พัฒนาแล้ว
และแนวทางการสร้างเครือข่ายเผยแพร่พุทธ
ศาสนา วัดเขาพุทธโคดม

6. จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน และ
เอกสารหลักสูตร แสดงเป็นแผนภูมิขั้นตอนการ
ดำเนินงาน

การดำเนินงานโครงการ

1. วิเคราะห์และประเมินการดำเนินงาน
การวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินโครงการ
ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วมและ
การสอบถาม โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมทุก
กิจกรรมและทุกขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมผู้วิจัย
ได้สร้างเครื่องมือขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อใช้ในการ
เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นก่อนและหลังดำเนินการ
เช่น การร่างหลักสูตร เป็นเครื่องมือในการสร้าง
กระบวนการเรียนรู้ในการปรับปรุงหลักสูตรแก่
ผู้เข้าร่วมเสวนาจนได้ หลักสูตรซึ่งผู้ร่วมเสวนา
เห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ต่อไป โดยที่
ได้มีการบันทึกข้อมูลจากการสังเกตระหว่าง
ดำเนินงานไว้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์
สังเคราะห์ต่อไปด้วย ส่วนการสอบถามนั้น
ใช้เฉพาะการประเมินความคิดเห็นของกลุ่ม
เป้าหมายว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้น มีความ
เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร สำหรับ เหตุผลที่ใช้

วิธีสังเกตแบบ มีส่วนร่วมกับการสอบถามนั้น
เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ต้องการทราบปรากฏการณ์
และการเปลี่ยนแปลงซึ่งคลุมเป้าหมายเป็นบุคคล
หลายสถานะ และข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ
การใช้การสอบถามนั้น ใช้เฉพาะการประเมิน
ความเหมาะสมในการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ
เท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้

2.1 ร่างหลักสูตรสัมมนาเชิงปฏิบัติ
การ พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ เป็นหลักสูตรซึ่งที่
ปรึกษาโครงการวิจัยและนักวิจัยได้ร่วมกันร่างขึ้น
เป็นเครื่องมือในการเสวนา ซึ่งมีบุคคลหลาย
ฝ่ายร่วมกัน พิจารณาแก้ไขปรับปรุงเป็นหลักสูตร
ในการจัดฝึกอบรมต่อไป ร่างหลักสูตรนี้ยังเป็น
เครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการ
จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมอีกด้วย

2.2 ประเด็นการเสวนา เป็นเครื่องมือ
ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการเสวนาปรับปรุง
หลักสูตรพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ มีประเด็น
พิจารณาได้แก่ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้
กลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ คณะ
กรรมการดำเนินการ

2.3 สมุดบันทึกข้อมูลจากการสังเกต
เป็นเครื่องมือสำหรับบันทึกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
ระหว่างการทำกิจกรรม ได้แก่ ข้อมูลสภาพ
แวดล้อม ความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรม เป็นต้น

2.4 แบบประเมินผลการสัมมนาเชิง
ปฏิบัติการ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับให้
ผู้เข้าร่วมสัมมนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
สัมมนาเชิงปฏิบัติการ

3. จำนวนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม
โครงการ

กลุ่มเป้าหมายในโครงการวิจัยครั้งนี้มี 2

กลุ่ม

3.1 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมเสวนา

พัฒนาหลักสูตร ทั้งบุคคลภายในวัดเขาพุทธโคดม และบุคคลภายนอก จำนวน 24 คน

3.2 นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์ถาวรเรียนรู้

ชุมชนโรงเรียนศรีราชา จำนวน 87 คน

4. ผลที่เกิดขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน จำแนก

ได้เป็น 4 ประการ คือ

4.1 หลักสูตรสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

“พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่” เป็นหลักสูตรเฉพาะของวัดเขาพุทธโคดม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปสู่คนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสสัมผัสกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานสัปดาห์ รายได้ และถูกกระแสเศรษฐกิจทุนนิยม สังคม บริโภคชักจูงให้ล้มเลิก อยู่กับความเจริญทางวัตถุ เป็นปัจจัยปรุงแต่ง กระบวนการสร้างและพัฒนา หลักสูตรมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การร่างหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตร การใช้หลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 การร่างหลักสูตร

นักวิจัย (พระอนุวรรตน์ คุณวาทุณโน และ นายพิระพงษ์ สุดประเสริฐ) และที่ปรึกษา (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย แจ่มกระจ่าง) ร่างหลักสูตรซึ่งมีสาระสำคัญ ประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

1) การบรรยาย หัวข้อแก่นพระพุทธศาสนา

- การบรรยาย หัวข้อ พระพุทธประวัติ

และสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้

- การอภิปราย หัวข้อ พุทธวิธีสำหรับ

คนรุ่นใหม่

- การสัมมนากลุ่มย่อย หัวข้อ ปรัชญา

และความเชื่อในพระพุทธศาสนา

- การฝึกปฏิบัติทำสมาธิ

4.1.2 การปรับปรุงหลักสูตรดำเนินการ

ในวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2547 โดยการนำหลักสูตรที่ร่างขึ้นไปพิจารณาในเวทีเสวนาเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม และเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างบุคลากรของวัดและบุคคลภายนอก ซึ่งในการเสวนามีการแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง สรุปผลการเสวนาได้ดังนี้

- มีการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้

ให้กระชับขึ้น เป็นการบรรยาย 2 หัวข้อ ได้แก่ 1)

พุทธศาสนากับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ และ 2)

ความสุขความเจริญด้วยวิถีพุทธ ต่อด้วย 3) การ

สัมมนากลุ่มเรื่องร่วมสร้างพุทธวิธีสำหรับคน

รุ่นใหม่ 4) ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน และ 5) การ

ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ

- การกำหนดบุคคลเป้าหมายใน

เบื้องต้นที่ประชุมกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบ

เฉพาะเจาะจง โดยเลือกกลุ่มนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์

การเรียนรู้ชุมชนโรงเรียนศรีราชาเป็นกลุ่มเป้าหมาย

- สถานที่ดำเนินการ ใช้ศาลา

การเปรียญวัดเขาพุทธโคดม

- กำหนดวันดำเนินการ วันที่ 21

พฤศจิกายน 2547

คณะกรรมการดำเนินงาน

ประกอบด้วย พระครูปลัดไพรัช พลวาทุณโน เป็น

ประธานคณะกรรมการ พระอนุวรรตน์

คุณวาทุณโน (เลขานุการ) พระมหาสีไพโร

อภาภโว พระสมพงษ์ ขนดีพิไล นายขวัญยืน

เลี่ยมตะฮาด และ นายพิระพงษ์ สุดประเสริฐ

เป็นคณะกรรมการ

- คณะที่ปรึกษาโครงการประกอบ ด้วยพระครูสาธุกิจจานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดเขา พุทธโคดม พระใบฎีกาเล็ก ญาณวิโร ผู้ช่วย เจ้าอาวาสวัดเขาพุทธโคดม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย แจ่มกระจ่าง

4.1.3 การนำหลักสูตรไปใช้ โดยการ จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “พุทธวิธีสำหรับคน รุ่นใหม่” ดำเนินการในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2547 ซึ่งจะเสนอ รายละเอียดต่อไปในข้อที่ 4.2

4.1.4 การพัฒนาหลักสูตร หลังจาก การ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ คณะกรรมการดำเนิน โครงการ (ตามข้อ 4.1.2) ได้ร่วมกันสรุปผลการ ดำเนินงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

ผลการสรุปบทเรียนได้ข้อสรุปว่า ให้ใช้ หลักสูตรเดิมโดยไม่มีการแก้ไขปรับปรุง แต่จะ ต้องสร้างหลักสูตรที่ 2 สำหรับคนที่เข้าร่วม สัมมนาหลักสูตรแรกแล้ว เนื่องจากผู้เข้าร่วม สัมมนาหลายคนประสงค์ จะเข้าร่วมกิจกรรมกับ วัดเขาพุทธโคดมอีก และเสนอแนะว่าจะ เปลี่ยนสถานที่จัดการสัมมนาไปจัดที่อื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้หลักสูตรที่สร้างและพัฒนาแล้ว มี รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก

4.2 การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่” ดำเนินการในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2547 ตามกำหนดการที่กำหนดไว้ มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 87 คน มีกำหนดการ และ ผลการดำเนินงาน ได้ดังนี้

4.2.1 กำหนดการโครงการ สัมมนาเชิงปฏิบัติการ “พุทธวิธีสำหรับคน รุ่นใหม่”

4.2.2 กลุ่มเป้าหมายเกิดการ เรียนรู้ หลักและจิตปรัชญาดีในพระพุทธศาสนา ที่ถูกต้อง

4.2.3 กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกัน สร้างพุทธวิธี เพื่อจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ต่อไป โดยวิธีการสัมมนานั้น มีการแบ่งกลุ่มผู้ เข้าร่วมสัมมนาเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่ม ร่วมกันคิดว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน กลุ่มจะมี วัตรปฏิบัติอย่างไร ในฐานะชาวพุทธ แล้วนำผล จากการสัมมนากลุ่มย่อย มาสังเคราะห์โดย ที่ประชุมใหญ่ เป็นพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ที่ ผู้เข้าร่วมสัมมนา จะนำไปใช้ในชีวิตต่อไป สรุปผลการสัมมนาเป็นพุทธวิธีสำหรับคน รุ่นใหม่ ดังนี้

- สวดมนต์ (บทนมัสการพระรัตนตรัย อระหันต์ สัมมา.....) ทำสมาธิ แผ่เมตตา ก่อนนอนทุกคืน โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที
- งดดื่มของมึนเมาระหว่างเข้าพรรษา
- ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
- ให้ทานเมื่อมีโอกาส

อนึ่ง ประเด็นที่เป็นความเห็นของกลุ่ม ย่อย แต่ที่ประชุมใหญ่เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะนำมากำหนด เป็นข้อปฏิบัติในวิถี ประจำวันของสมาชิกได้ขณะนี้ ได้แก่ 1) การใส่ บาตรทุกเช้า 2) การงคฺบุหรืในช่วงเวลาเข้าพรรษา 3) การถือศีล 4) เป็นกัจจวัตร 5) การมีคติประจำใจ อดตาหิ อดตาโน นาโถ 6) การรักษาศีลและให้ ทานในวันพระ เป็นต้น

4.2.4 ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 87 คน ได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ

4.2.5 การประเมินผลการสัมมนา จากแบบสอบถามคณะ กรรมการดำเนินการ ได้แจกแบบสอบถามแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน

87 คน มีผู้ตอบแบบสอบถาม 53 คน คิดเป็นร้อยละ 64 ของผู้เข้าสัมมนา ประมวลผลจากแบบสอบถาม ได้ดังนี้

- ผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคธุรกิจเอกชน

- ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนมีความเห็นว่า กิจกรรมตามโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยภาพรวมและรายกิจกรรมมีความเหมาะสมมาก

- ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนคิดว่า จะนำพุทธวิธีที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- ผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอแนะ และได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมหลายประการ ได้แก่ 1) คนรุ่นใหม่สนใจความเท่าเทียมกันเท่าสนใจเรื่อง ศาสนา น้อย 2) การสัมมนาครั้งนี้ทำให้มีความสุขทางใจมาก 3) การแบ่งกลุ่มสัมมนาเป็นวิธีสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ดี 4) นักศึกษาที่รู้จักกันมากขึ้น เพราะการร่วมกิจกรรมครั้งนี้ 5) สมควรจัดให้มีการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกัน 6) สมควรมีการจัด กิจกรรมเช่นนี้อีก ภาคเรียนละ 2 ครั้ง หรือจัดบ่อย ๆ เพื่อสร้างโอกาสแก่คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ และปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา 7) สมควรเปลี่ยนสถานที่ในการจัดกิจกรรมบ้าง 9) ควรมีการฝึกสมาธิในชั้นธรรมชกค และ 10) ต้องมีการรณรงค์ให้คนรุ่นใหม่ ปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นต้น

4.3 การสร้างเครือข่ายการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดเขาพุทธโคดม จากกักรพูดคุยกับผู้เข้าร่วมสัมมนา ได้ทราบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่บริเวณใกล้วัดเขาพุทธโคดม แต่มีน้อยคนที่เคยเข้าไปในวัดเขาพุทธโคดม

ดังนั้นการจัดสัมมนาครั้งนี้ทำให้วัดเขาพุทธโคดมเป็นที่รู้จักของคนวัยหนุ่มสาวมากขึ้น นอกจากนี้หลายคนยังให้ความเห็นว่าสมควรจัดกิจกรรมเช่นนี้อีก ผลจากการสัมมนาครั้งนี้ทำให้วัดเขาพุทธโคดม มีแนวร่วมกว้างขวางขึ้น อย่างไรก็ตามหากวัดเขาพุทธโคดม ต้องการสร้างองค์กรเครือข่าย ก็อาจทำได้โดยอาศัยแนวร่วมเหล่านี้เป็นฐานก่อตั้งองค์กรเครือข่าย เช่น การตั้งชมรมพุทธมามกะวัดเขาพุทธโคดม

วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงาน

1. ผลผลิตของโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย และส่งเสริมวัดเพื่อพัฒนาการศึกษา และเผยแผ่ศาสนาธรรม ธรรมศึกษาวัดเขาพุทธโคดม อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ครั้งนี้ต้องการผลิตผล 3 ประการ คือ

- 1.1 หลักสูตรการจัดฝึกอบรม เป็นหลักสูตรเฉพาะของวัดเขาพุทธโคดม
- 1.2 คนรุ่นใหม่วัยหนุ่มสาว มีความรู้ความเข้าใจและสนใจปฏิบัติพุทธศาสนกิจยิ่งขึ้น
- 1.3 แนวทางการสร้างองค์กรเครือข่ายของวัดเขาพุทธโคดม

2. ผลลัพธ์ นอกจากผลผลิตตามวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ประการ ตามที่เสนอไว้แล้ว ผลที่เกิดขึ้นอีก ได้แก่ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้มีวิธีปฏิบัติแบบสามัญสำหรับชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ที่อาจจะนำเป็นข้อปฏิบัติหรือบัญญัติสำหรับสมาชิกเครือข่ายพุทธมามกะ วัดเขาพุทธโคดม ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการสัมมนากลุ่มมาสังเคราะห์ได้เป็นวิถีพุทธโคดม คือ

“น้อมนำพระรัตนตรัย ตั้งใจทำสมาธิจิตแผ่เมตตา ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เข้าพรรษางดดื่มของเมา ชักกลาภิเลสโดยการให้.....ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส”

โดยที่สามารถขยายความตามหลัก พุทธศาสนา ได้ดังนี้

2.1 น้อมนำพระรัตนตรัย ตั้งใจทำสมาธิ จิตแผ่เมตตา หมายถึง การสวดมนต์ ทำสมาธิ และแผ่เมตตา เป็นประจำก่อนนอนทุกคืน

2.1.1 สวดมนต์ โดยที่ประชุมสัมมนามีมติให้ใช้บทสวดง่ายๆ ที่พุทธศาสนิกชนเคยจำได้ขึ้นใจ คือ บทสวดนมัสการพระรัตนตรัย

2.1.2 ทำสมาธิ เป็นการฝึกสมาธิขึ้นพื้นฐานต่อจากการสวดมนต์ ประมาณ 8 ถึง 9 นาที โดยปฏิบัติสมาธิตามแนวทางของเจ้าอาวาสวัดเขาพุทธโคดม ให้มีสติ สมาธิ ปัญญา ไว้ที่รูปนาม เกิดดับ ก็ว่าพุทโธ มีวิธีปฏิบัติแบบง่ายๆ ด้วยการนั่งสมาธิ เอาเท้าขวาทับเท้าซ้าย ตั้งกายตรง คอตรง หลังตาสันนิท ตั้งสติรู้ อยู่ที่จมูก ลมหายใจเข้าพุทธ ลมหายใจออกโร พยายามฝึกให้สติตั้งมั่นที่ลมหายใจเข้าออก

2.1.3 แผ่เมตตา ปฏิบัติต่อจากการทำสมาธิด้วยบทแผ่เมตตา

สัตว์เพ สัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน ทั้งหมดทั้งสิ้น

อะเวรา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรซึ่งและกันเลย

อภัยปัชฌา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิดอย่าได้ พยาบาทเบียดเบียนซึ่งและกันเลย

อะนีฆา โหนตุ จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

สุชี อุตตานัง ปะริหะรันตุ จงมีความสุขกาย สุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

2.2 ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เข้าพรรษาของแม่ เป็นกิจเฉพาะวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา ได้แก่ การทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียน ในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา และงดการดื่มของมึนเมาตลอดระยะเวลาเข้าพรรษา

2.3 จัดเทศกาลพิเศษโดยการให้ ..... ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส หรือทำทานอันเป็นเครื่องแสดงน้ำใจของมนุษย์ ผู้มีจิตต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์ด้วยการให้ เพราะการเสียสละแบ่งปัน มากน้อยตามกำลังของวัตถุเครื่องสงเคราะห์ที่มีอยู่ จะเป็นวัตถุทาน ธรรมทาน วิชาทาน หรือ อภัยทาน เพื่อสงเคราะห์ผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ นอกจากกุศล คือ ความดีที่ได้จากทานนั้น (จากทาน ศีลภาวนาของ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ใน www.tourtham.com)

3. การสังเคราะห์กระบวนการงานและ ผลการดำเนินงาน

บทเรียนจากโครงการพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่สังเคราะห์ได้ดังนี้

3.1 โครงการพุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ วัดเขาพุทธโคดม เป็นโครงการเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้หลัก และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา มีผลผลิต 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักสูตรการจัดฝึกอบรม 2) คนรุ่นใหม่วัยหนุ่มสาว มีความรู้ ความเข้าใจและสนใจปฏิบัติ พุทธศาสนา 3) แนวทางการสร้างองค์กรเครือข่ายของวัดเขาพุทธโคดม ซึ่งแต่ละผลผลิตมีกระบวนการเรียนรู้และปรากฏการณ์ ดังนี้

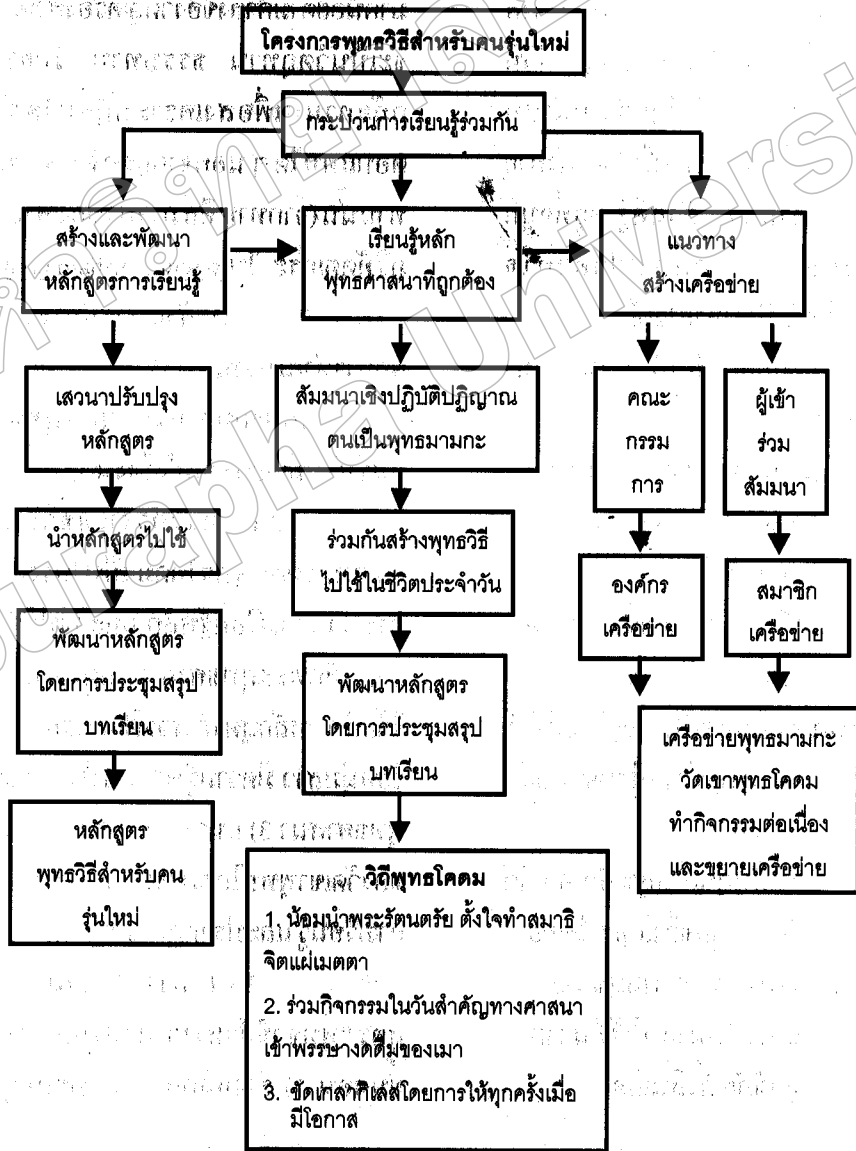
3.1.1 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร “พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่” ประกอบด้วยขั้นตอน 1) สร้างหลักสูตร 2) ปรับปรุงหลักสูตร

3) นำหลักสูตร ไปทดลองปฏิบัติ 4) พัฒนาหลักสูตร 5) จัดทำเอกสาร

3.1.2 การให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยการจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ พระพุทธศาสนา สัมมนาแก่ผู้ร่วมกันสร้างวิถีปฏิบัติแบบสามัญญะสำหรับชาวพุทธในยุคปัจจุบัน ได้เป็นวิถีพุทธ โศคม และปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ

3.1.3 การสร้างเครือข่ายวัดเขาพุทธโคคม และรูปแบบบริหารจัดการองค์กรเครือข่ายด้วยบทเรียนจาก การบริหารจัดการโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “พุทธวิถีสำหรับคนรุ่นใหม่” เป็นตัวแบบขององค์กรบริหารจัดการ องค์กรเครือข่ายพุทธมามกะวัดเขาพุทธโคคม และได้ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ได้ ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะเป็นสมาชิก

สามารถเขียนกระบวนการงาน โครงการพุทธวิถี สำหรับคนรุ่นใหม่เป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โครงการพุทธวิถีสำหรับคนรุ่นใหม่

สรุปผลการดำเนินงาน

1. สาระสำคัญของโครงการพุทธวิธี สำหรับคนรุ่นใหม่ มีสาระสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) การสร้าง และพัฒนาหลักสูตรการเรียนผู้ พระพุทธศาสนา ที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ เหมาะกับ ยุคสมัย 2) นำหลักสูตร ที่ทำขึ้นมาใช้จัดการ เรียนผู้ แก่คนหนุ่มสาว 3) สรุปบทเรียนเพื่อพิจารณาผล การจัดการเรียนรู้ และพัฒนาหลักสูตร ให้ให้ต่อไป และพิจารณาแนวทางสร้างเครือข่ายเผยแผ่ ศาสนาธรรมของวัดเขาพุทธโคคม

2. สรุปผลการดำเนินงาน

2.1 ได้หลักสูตร สัมมนาเชิงปฏิบัติ การ “พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่” เป็นหลักสูตร เฉพาะของวัดเขาพุทธโคคม ไว้ใช้สำหรับ เผยแผ่ศาสนาธรรม ไปยังกลุ่มคนหนุ่มสาว มีกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย การบรรยายเรื่อง พุทธศาสนากับวิถีของคนรุ่นใหม่ และเรื่อง ความสุขความเจริญด้วยวิถีพุทธ การฝึกปฏิบัติ ทำสมาธิ การสัมมนากลุ่มประเด็น ร่วมสร้าง พุทธวิธีสำหรับคนรุ่นใหม่ และการปฏิบัติตน เป็นพุทธมามกะ

2.2 ได้จัดการเรียนรู้แก่คนหนุ่มสาว (คนรุ่นใหม่) จำนวน 87 คน โดยมีการประเมินผล เป็นที่น่าพอใจ และผู้เข้าร่วมสัมมนาได้สร้างวิธี ปฏิบัติศาสนกิจแบบสามัญ สำหรับคนหนุ่ม สาวนำไปปฏิบัติต่อไปในชีวิตประจำวัน เรียกว่า “วิถีพุทธโคคม” เป็นบัญญัติ 3 ประการ คือ 1) น้อมนำพระรัตนตรัย ตั้งใจทำสมาธิ จิตแผ่เมตตา 2) ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาเข้าพรรษา สงกรานต์ของมา และ 3) ขัดเกลา กิเลส โดยการให้ ..... ทุกครั้งเมื่อมีโอกาส ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ได้ปฏิบัติตนเป็นพุทธมามกะด้วย

2.3 ได้แนวทางการสร้างเครือข่าย

เผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดเขาพุทธโคคม โดยการ จัดตั้งองค์กรเครือข่ายพุทธมามกะ วัดเขาพุทธ- โคคมขึ้น แล้วใช้บทเรียนการบริหารจัดการ โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติกร “พุทธวิธีสำหรับ คนรุ่นใหม่” เป็นตัวแบบ การบริหารจัดการองค์กร เครือข่าย ซึ่งจะมีใครเป็นผู้นำแล้วเชิญชวนให้ ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ได้ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ สมัครเป็นสมาชิก

อภิปรายผล

การนำเทคนิควิธีสอนแบบผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางมาใช้ ในการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนานั้น เห็นผลชัดได้ว่า ผู้เรียนมีความสนใจ โดยที่ด้านเนื้อหาหน้าวิทยากร พยายามเน้นให้จดจำง่าย ๆ เป็นข้อ ๆ เช่น ไตรสิกขา ไตรลักษณ์ ผลจากการสัมมนาซึ่งได้วิธี พุทธโคคมขึ้นมานั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเป็นวิธี ปฏิบัติแบบสามัญที่คนหนุ่มสาวสามารถนำไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่การจะนำไปใช้ เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการติดตาม หรือการกระตุ้น อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงสมควรจัดกิจกรรมให้ ผู้เข้าร่วมสัมมนารุ่นแรกได้ทบทวนวิถีพุทธโคคม แบบตอกย้ำ ทำซ้ำและสร้างกระแส

แนวทางสร้างเครือข่ายโดยการจัดตั้ง องค์กร เครือข่ายพุทธมามกะวัดเขาพุทธโคคม อาจเป็นเรื่องใหม่สำหรับวัดทั่วไป แต่อย่างไร ก็ตาม ปัจจุบันมีวัดที่มีชื่อเสียงใช้วิธีนี้มานานแล้ว และนักสอนศาสนาอื่น ๆ ก็นำมาใช้ในการ เผยแพร่ศาสนาอย่างได้ผล ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ในเชิงนโยบาย หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนให้วัดที่มีศักยภาพในการเผยแผ่ศาสนาธรรม ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เพื่อให้ทันกับศาสนาอื่นที่ใช้วิธีเชิงรุกตั้งที่กำลังเป็นข่าวกรณีการแจก หนังสือ พลังแห่งชีวิตอยู่ แม้จะดูว่าเป็นการแข่งขันกับศาสนาอื่น แต่เป็นการแข่งขันในทางที่ดีมีประโยชน์ต่อสังคม หากดำเนินงานด้วยความเป็นมิตรหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เพื่อช่วยกันสร้างทางเลือกแก่สังคมไทยก็จะทำให้ สังคมไทยสงบขึ้น โดยที่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกต้องมีเอกภาพในหลักการหรือบทบัญญัติเดียวกันก่อน ตัวอย่างเช่น วิถีพุทธโคคม 3 ประการ เป็นบัญญัติที่

สมาชิกเครือข่ายพุทธมามกะ วัดเขาพุทธโคคมต้องปฏิบัติ หน่วยงานภาคของรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอศรีราชา สนับสนุนวัดเขาพุทธโคคมสร้างเครือข่ายได้โดยบูรณาการกิจกรรมของหน่วยงานกับโครงการของวัดเขาพุทธโคคม ให้บุคลากรในสังกัดเข้าร่วมกิจกรรม และเป็นสมาชิกเครือข่ายพุทธมามกะ วัดเขาพุทธโคคม

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป สมควรมีการเพิ่มศักยภาพวิทยากร กระบวนการ และพัฒนาสื่ออุปกรณ์ ในการจัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยขึ้น เช่น การจัดหาโฮตทัศน์อุปกรณ์ และคอมพิวเตอร์แก่วัด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2546). *บทบาทของสถาบันพุทธศาสนากับการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. (ฉบับที่ 2). พ.ศ. 2535. (ออนไลน์) *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. (ฉบับที่ 2). พ.ศ. 2535. เข้าถึงได้จาก www.geocities.com/meu_fang/text/PRM2505.html (วันที่ค้นข้อมูล 25 มิถุนายน 2547).
- พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ. (ออนไลน์). *ทานศีล กาวนาของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.palungjit.com/borad/showthread.php?t=7995>. (วันที่ค้นข้อมูล 10 กรกฎาคม 2547).
- มาเรียม นิลพันธ์ และ ศิริบุญ จงวุฒิวะชัย. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรการอบรมอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม(อส.มศ.)*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมหมาย แจ่มกระจ่าง. (2538). *การศึกษาชุมชน*. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Knowles, M.S. (1978). *The adult learner: A neglected species* (2 nd ed.). Houston: Gulf Publishing.